نشریه مطالعات آموزشی، مرکز مطالعات و توسعه آموزش پزشکی دانشگاه علوم پزشکی ارتش
سال دوم، شماره اول، نیمسال اول تحصیلی ۹۳-۱۳۹۲

خلاقیت در ارزیابی بالینی با کتابچه راهنما و ثبت عملکرد کارآموزان و کارورزان پزشکی بخش زنان

دکتر سوسن عزیزمحمدی[1]، دکتر ایرج میرزایی دیزگاه، عصمت درگاهی، دکتر محمد حسین لشکری، دکتر سیما عزیزمحمدی

محل اجرای فرایند: دانشکده پزشکی، مرکز آموزشی درمانی خانواده
نام دانشگاه: دانشگاه علوم پزشکی ارتش جمهوری اسلامی ایران (آجا)
تاریخ اجرا: از مهر ۱۳۹۰ تا کنون

مقدمه و بیان مسئله (بیان اهمیت، ضرورت و کاربرد انجام فرآیند براساس نیاز سنجی‌های انجام شده)

کارآموزی و کارورزی را می‌توان فعالیت‌های تسهیل کننده یادگیری در محیط واقعی دانست که در آن استاد و دانشجو به یک اندازه مشارکت دارند و هدف از آن ایجاد تغییرات قابل اندازه‌گیری در دانشجو برای انجام فعالیت‌های حرفه‌ای و مهارت‌های بالینی است. چنان که این آموزش، شرایط یادگیری را به طور مناسب فراهم نیاورد، امکان پرورش مهارت‌های عملی وجود نخواهد داشت. کارآموزی و کارورزی فرصتی را برای دانشجویان فراهم می‌آورد تا دانش نظری را به مهارت‌های ذهنی-روانی و حرکتی مورد نیاز تبدیل کند. همچنین کارآموزی و کارورزی بخش اساسی، مهم و نهایی آموزش دانشجویان پزشکی است. در این نوع آموزش، دانشجو در تعامل با محیط و استاد، مفاهیم آموخته شده تئوری را به صورت ملموس‌تر و در ارتباط با سایر متغیرهای محیطی می‌بیند و تجربه می‌کند. از این رو اهمیت و جایگاه ویژه آن در ایفای نقش حرفه‌ای دانش آموختگان پزشکی بسیار مهم است.

از آن جا که آموزش بالینی قلب آموزش حرفه‌ای است و اطمینان از کسب صلاحیت بالینی توسط دانشجویان یکی از مهم‌ترین اهداف فرآیند آموزش بالینی است و ارزشیابی بالینی از مهم‌ترین چالش‌های این فرآیند محسوب می‌گردد، بنابراین شناسایی مشکلات موجود در جریان کارآموزی و کارورزی دانشجویان پزشکی و اقدام برای رفع و اصلاح آن موجب بهبود دستیابی به اهداف آموزش و تربیت پزشکانی ماهر و ارتقاء کیفیت در نظام مراقبت سلامت می‌گردد.

با توجه به آن چه گفته شد و با نظر به این که در ارزیابی درونی گروه زنان و زایمان دانشگاه علوم پزشکی آجا مشخص شد که فرایند ارزشیابی مهارت‌های بالینی کارآموزان و کارورزان پزشکی بخش زنان و زایمان دچار نقصان است، لذا گروه زنان و زایمان با توجه به این که دفترچه راهنما و ثبت فعالیت‌ها، ابزاری برای اعتبار دادن به روش‌های تجربی در سطوح پیشرفته آموزشی بوده و دوباره کاری را کاهش می‌دهد و استفاده از آن به فراگیر این امکان را می‌دهد تا اعمال‌اش را در آن ثبت نماید و همچنین این ابزار وسیله‌ای مناسب برای بررسی مداوم، بازخورد و ارتباط دانشجو و مربی و توجه دادن دانشجو به اهداف مهم و مفید واحد کارآموزی است.

لذا صاحبان فرایند مذکور لازم دانستند تا به منظور بهبود و ارتقا کیفیت آموزش بالینی کتابچه راهنما و ثبت فعالیت‌ها را براساس شرح وظایف دانشجو و سرفصل‌های ارائه شده از سوی وزارتخانه تنظیم و تدوین نمایند.

۱- عضو هیئت علمی دانشکده پزشکی

[Downloaded from nama.ajaums.ac.ir on 2026-11-20]

هدف و اهداف اختصاصی

هدف کلی

تدوین ابزاری برای ارزشیابی موثر مهارت‌های بالینی دانشجویان پزشکی

اهداف اختصاصی

۱) کمک به کارآموز و کارورز در جهت ثبت دقیق و کامل تجربیات عملی که منجر به مستندسازی تجربه‌ها، نمایان شدن کمبودها و تلاش در جهت رفع آنها می‌گردد.

۲) کمک به اساتید در ارزیابی روند آموزش هر کارآموز و کارورز و تعیین و فراهم آوردن تجارب مکمل و مورد نیاز در حیطه‌هایی که کارآموز و کارورز نیاز بیشتری دارد.

۳) کمک به مسئولین آموزش گروه در ارزیابی میزان موفقیت بخش آموزشی در ایجاد زمینه کسب تجارب عملی توسط مجموعه کارآموزان و کارورزان گروه

۴) تامین بخشی از اطلاعات مورد نیاز جهت برآوردن میزان توانایی‌های بالقوه و بالفعل یک گروه آموزشی در فراهم آوردن زمینه‌های کسب تجارب عملی جهت کارآموزان و کارورزان (این اطلاعات می‌تواند مورد استفاده مسئولین دانشگاه و نیز مسئولین وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی قرار گیرد)

۵) تامین اطلاعات مورد نیاز جهت بررسی مجموعه تجارب هر کارآموز و کارورز در پایان هر سال تحصیلی و نیز در پایان دوره آموزش (این اطلاعات می‌تواند در جهت تائید صلاحیت بالینی کارآموز و کارورز مورد استفاده مسئولین ارزیابی‌های درون دانشگاهی و ارزیابی‌های سراسری قرار گیرد.

روش اجرا

به منظور تهیه این کتابچه، صاحبان فرایند، جستجویی نظامند در موتورهای جستجو Pubmed،Yahoo،Google انجام دادند. با اطلاعات به دست آمده از جستجو، سرفصل‌های ارائه شده از سوی وزارت بهداشت، قوانین آموزشی و تجربیات Log Book سایر دانشگاه‌ها و گروه‌های آموزشی کتابچه راهنما و ثبت عملکرد کارآموزان و کارورزان پزشکی بخش زنان در سه بخش زیر تدوین و در وب سایت دانشکده قرار گرفت که عبارتند از:

۱) مقررات و مباحث آموزشی دوره کارآموزی و کارورزی بخش زنان

این فصل شامل مقدمه، اهمیت کارآموزی و کارورزی در بخش زنان و زایمان، معرفی بخش، آشنایی با اعضای هیات علمی گروه زنان و زایمان، مقررات و ضوابط گروه زنان و زایمان و مباحث آموزشی که در دوره کارآموزی و کارورزی زنان باید فرا گرفته شود می‌باشد.

۲) برنامه‌های آموزشی بخش زنان و زایمان

۳) دفترچه ثبت فعالیت‌های بخش زنان

این بخش شامل مقدمه، حیطه دانش، حیطه مهارت، تعهد به حرفه مقدس پزشکی و مهارت‌های ارتباطی (حیطه دانش) بود. و در نهایت جدول نمره ارزشیابی کارآموز یا کارورز و همچنین پیوست‌های لازم مثل موارد ارجاع و اقدام‌های لازم برای ارجاع آورده شده بود.

پس از تدوین مباحث مورد لزوم این کتابچه با استفاده از تجربه‌های سایر Log Bookها تصمیم بر آن شد که این کتابچه در سایز A۶ طراحی شود تا امکان استفاده از آن در تمامی مکان‌هایی که فراگیران باید در طی دوره حضور داشته باشند تسهیل گردد.

و درنهایت به منظورارتقاکیفیت جلد و جذاب نمودن آن برای فراگیران از نرم افزار Indesign برای طراحی آن استفاده شد.

ضمنا به منظور آموزش اعضای هیات علمی در خصوص تکمیل این کتابچه راهنمایی برای آن‌ها تهیه و از طریق پست الکترونیک برای آن‌ها ارسال شد.

روز اول ورود فراگیران به بخش، مدیر گروه زنان و زایمان

[Downloaded from nama.ajaums.ac.ir on 2026-11-20]

Log Book را در اختیار فراگیران قرار داده و گام به گام تمام کتابچه را برای آن‌ها شرح می‌دهد و سوالات دانشجویان را پاسخ می‌دهد.

همچنین پس از اتمام هر دوره از دانشجویان و اساتید به منظور تکمیل و ارتقا کتابچه بازخورد گرفته می‌شود و بازخوردها در کتابچه دوره بعد اعمال می‌شود.

نتایج

پیامدهای اجرا و محصول یا بروندادهای فرایند

۱- ارتقا کیفیت آموزشی در بخش زنان و زایمان

۲- افزایش سطح رضایت مندی اساتید، کارآموزان و کارورزان پزشکی بخش زنان از فرایندهای آموزشی

۳- اجرای منظم‌تر برنامه‌های آموزشی توسط اساتید

۴- افزایش انگیزه فراگیران در امر یادگیری

۵- تسهیل در ارزشیابی آموزشی به دلیل داشتن برنامه ریزی

۶- با تدوین Log Book و اجرای صحیح آن می توان بر فراگیری آموزش‌های لازم جهت انجام تکنیک‌های تشخیصی- آموزشی و فعالیت‌های پژوهشی و آموزشی فراگیرنده نظارت و یکی از معیارهای لازم در تصمیم گیری‌های گروه در خصوص کارآموز و کارورز لحاظ نمود.

۷- ثبت و جمع‌آوری تجربیات عملی دانشجویان می‌تواند مجموعه‌ای ارزشمند برای ارزیابی عملکرد فراگیر فراهم نماید.

سطح اثرگذاری (دانشگاه، کشوری، بین المللی)

با توجه به تجربه موفق این Log Book کلیه گروه‌های آموزشی دانشگاه آجا از آن الگو برداری نمودند و همچنین نتایج آن در سطح کشور و دانشگاه‌های علوم پزشکی قابل استفاده است و اثرات ناشی از آن در ارتقا سلامت جامعه نمود خواهد یافت.

انطباق سیاست‌های بالادستی (فرایند تا چه حد کشور را با هدف مرجعیت علمی در منطقه نزدیک می‌کند)

از آنجا که مهم‌ترین موضوع‌های نقشه جامع علمی سلامت کشور جمهوری اسلامی ایران تاکید بر مدیریت، فن آوری‌های نوین و بهره وری در نظام سلامت براساس سند چشم انداز بیست ساله ۱۴۰۴ تاکید دارد و هدف نهایی از استقرار این سند ملی دست یابی به نظام سلامتی در خور شان ملت مسلمان ایران و استقرار نظام جامع کیفیت و حاکمیت بالینی در زمینه‌های گوناگون نظام سلامت می‌باشد و این فرایند با حصول اهداف خود کاملا منطبق بر سند نقشه جامع علمی سلامت کشور جمهوری اسلامی ایران به خصوص راهبرد کلان ۱۱ (جهت دهی به چرخه علم و فناوری برای ایفای نقش موثرتر در حوزه علومم پزشکی و سلامت) و در جهت استقرار حاکمیت و رهبری در نظام آموزشی در رشته پزشکی است.

همچنین فرایند مذکور در راستای هدف راهبردی "اصلاح فرایند به کارگیری Log Book و کارنامه" برنامه استراتژیک گروه زنان و زایمان کشور و منطبق بر ضرورت‌های آموزشی تعیین شده توسط معاونت آموزشی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی می‌باشد.

نتیجه‌گیری شامل چالش‌ها و مشکلات اجرایی فرایند

اجرای دقیق و تکمیل به موقع این کتابچه مستلزم صرف زمان برای اعضای هیات علمی بود که پس از اجرای یک دوره از این فرایند و نمود مزایای استفاده از این کتابچه از جمله تسهیل در ارزشیابی دانشجویان، در دوره‌های بعدی با اشتیاق بیشتر به تکمیل آن پرداختند. همچنین به منظور متعهد کردن دانشجویان به تکمیل دفترچه ثبت فعالیت‌ها بخشی از نمره عملی دانشجویان به تکمیل این کتابچه اختصاص داده شد.

تائیدیه‌های مربوطه و ارزشیابی فرایند

در سطح گروه زنان و زایمان دانشگاه علوم پزشکی آجا و EDO دانشکده پزشکی دانشگاه علوم پزشکی آجا موجود است.

[Downloaded from nama.ajaums.ac.ir on 2026-11-20]

قابلیت تعمیم و اجرا در سایر مراکز آموزشی

نتایج به دست آمده هم در سایر گروه‌ها و هم در سایر مراکز آموزشی قابل تعمیم است. از جمله این که گروه‌های دیگر دانشگاه مذکور در حال طراحی Log book خود با الگوبرداری از این Log book می‌باشند.

استمرار (استمرار اجرای فرآیند در برنامه‌های جاری آموزشی)

این فرایند از مهر ۱۳۹۰ تا کنون در آموزش بالینی گروه زنان و زایمان استفاده می‌شود و تا به حال چند بار بازنگری شده است.

سطح اثرگذاری (دانشگاه، کشوری، بین المللی)

با توجه به تجربه موفق این Log Book کلیه گروه‌های آموزشی دانشگاه آجا از آن الگو برداری نمودند و همچنین نتایج آن در سطح کشور و دانشگاه‌های علوم پزشکی قابل استفاده است و اثرات ناشی از آن در ارتقا سلامت جامعه نمود خواهد یافت.

[Downloaded from nama.ajaums.ac.ir on 2026-11-20]